

7. Kultura antycznego Rzymu – notatka

1. Kształtowanie się kultury rzymskiej

- Kształtowała się przez kilka stuleci.
- Początkowo dominowały w niej wpływy etruskie, a od III i II w. p.n.e. greckie. Rzymianie rabowali greckie i hellenistyczne dzieła sztuki i przywozili do Rzymu. Grecy nauczyciele uczyli młodych Rzymian.
- Hellenizacja świata rzymskiego była trwała. Ukształtowała się kultura grecko- rzymska = antyczna.

2. Literatura rzymska

Rzymianie dopasowali alfabet grecki do swoich potrzeb tworząc alfabet łaciński, który później stał się podstawą pisma w całej Europie Zachodniej i Środkowej.

Gatunki literackie:

- Epos – **Wergiliusz** „*Eneida*”
- Liryka – **Katullus**, epigramaty **Marcjalisa**, elegie - **Albiusz**,
Horacy – ody, satyry, listy, cztery księgi „*Pieśni*”
Wergiliusz – sielanki „*Bukoliki*”, *Georgiki*”
Owidiusz „*Sztuka kochania*”, „*Metamorfozy*”, „*Żale*”
- Historiografia
Tytus Liwiusz „*Dzieje Rzymu od założenia miasta*”
Tacyt dzieje pierwszego stulecia cesarstwa, monografia „*Germania*”
Juliusz Cezar „*O wojnie galijskiej*”, „*O wojnie domowej*”
Ammian Marcelin kontynuował „*Dzieje*” Tacyta.
- Biografia – Rzymianie jako pierwsi zaczęli spisywać biografie bohaterów, wodzów, cesarzy.
Swetoniusz – „*Żywoty cesarów*”
Tacyt – biografia Agrykoli, namiestnika Brytanii.
- Epistolografia – listy
- Komedia – wzorowana na greckiej

3. Filozofia rzymska

Duży wpływ na filozofię rzymską wywarła filozofia grecka.

Zainteresowaniem cieszyły się kierunki filozoficzne powstałe w okresie hellenizmu.

- **Epikureizm** – **Lukrecjusz** „*O naturze wszechrzeczy*”
- **Stoicyzm** – założenia odpowiadały postawie obywatelskiej Rzymian
Seneka - był autorem około 200 dzieł filozoficznych
- **Inni filozofowie**
Marek Aureliusz (cesarz) „*Rozmyślania*”
Cyzeron „*O państwie*”

4. Prawo rzymskie

Rzymianie uważali, że państwo powinno funkcjonować na podstawie prawa.

Rzymianie

- spisali podstawowe normy prawne
- podzielili prawo na publiczne i prywatne
- wprowadzili takie zasady jak:
 - *Prawo nie działa wstecz,*
 - *Dobro państwa najwyższym prawem,*
 - *Twarde prawo ale prawo [i należy go przestrzegać]*
 - *Zawsze należy wysłuchać drugiej strony,*

➤ *Nikogo nie można karać za to samo przestępstwo dwa razy*

- dokonali kodyfikacji (zebrali i usystematyzowali obowiązujące prawa) – najstarszym rzymskim kodeksem prawnym jest **Prawo XII Tablic z 450 r. p.n.e.**
- Rzymianie dostosowywali prawo do zmieniającej się rzeczywistości – ulepszali je.
- prawo rzymskie było precyzyjne, klarowne i uniwersalne

Pod wpływem prawa rozwinęły się: sztuka wymowy sądowej i politycznej, literatura prawnicza.

Prawo rzymskie zachowało się dzięki Kodeksowi Justyniana Wielkiego z VI w. i stało się podstawą prawodawstwa europejskiego.

5. Architektura rzymska

a) Cechy architektury rzymskiej

- materiałem – głównie cegła łączona cementową zaprawą, często okrywane kamiennym płaszczem
- budowle o charakterze sakralnym, publicznym ,
- budynki wysokie, nawet kilkupiętrowe kamienice,
- budowle na planie prostokąta i koła (rotundy)
- jako pierwsi zastosowali łuki, arkady,
- jako pierwsi zastosowali kopułowe sklepienia,
- bogato zdobione kolumny , często tzw. porządek spiętrzony – łączenie kilku porządków architektonicznych,
- budowle ozdabiano posągami umieszczanymi w niszach, na dachach czy na kolumnach,
- budowle ozdabiano freskami i mozaikami.

b) Najślawniejsze budowle:

- Koloseum – amfiteatr Flawiuszy; służył rozrywce,
- Panteon – Świątynia wszystkich bogów,
- łaźnie Krakali (baseny, stadion, biblioteka, galerie obrazów)
- Circus Maximus – tor wyścigowy rydwanów,
- Most Trajana na Dunaju,
- Akwedukt Pont du Gard we Francji,
- Forum Romanum – zabudowa rynku w Rzymie,
- Via Appia – główna droga rzymska

6. Osiągnięcia techniczne

- budowali miasta z uporządkowanymi siatkami ulic,
- miasta zaopatrywano w kanalizację,
- wodę doprowadzano z odległych źródeł dzięki akweduktom,
- w bogatych domach znajdowały się toalety i łazienki,
- podgrzewano podłogi – hypocaustum,
- w termach budowano baseny z gorącą i zimną wodą,
- udoskonalili technikę budowy mostów,
- używali konstrukcji odpornych na działanie wody,
- wynaleźli zaprawę murarskiej (beton) dzięki czemu mogli budować wysokie budowle z cegły,
- pokryli państwo siecią dróg bitych, z utwardzaną nawierzchnią,

7. Osiągnięcia nauki rzymskiej

a) **Oświata** – Rzymianie uczyli się od Greków. Obowiązkowo uczono się greki, filozofii greckiej, kształcono wymowę (retoryka) .

b) Rozwijała się matematyka jako nauka pomocnicza w budownictwie oraz geografia.

c) Juliusz Cezar opracował **kalendarz juliański**.

d) Marek **Warron stworzył encyklopedię**, która obejmowała 9 ksiąg: gramatykę, retorykę, matematykę, astrologię, muzykę, medycynę.

e) **Ptolemeusz** w Aleksandrii udowodnił, że Ziemia jest okrągła i obliczył długość równika.

8 . Rzeźba rzymska

a) Rzeźba rzymska w znacznej mierze nawiązywała do rzeźby greckiej. Wykonano wiele kopii dzieł greckich, które przetrwały do naszych czasów.

b) Cechy rzeźby rzymskiej

- realizm przedstawianych postaci,
- rzeźbiono popiersia, statuy, płaskorzeźby,
- materiałem był kamień oraz brąz – odlewano rzeźby z brązu, często wykonywano w ten
- sposób kopie dzieł greckich,
- posągi postaci na koniu,
- tematem rzeźb, oprócz posągów bóstw, stali się głównie ludzie,
- posągi ustawiano na kolumnach,
- posągi były portretami polityków, wodzów, cesarów – np. Juliusza Cezara, Pompejusza, cesarza Oktawiana Augusta, Cyserona itp. Portretowano również zwykłych ludzi.

9. Religia rzymska

Politeizm – wiara w wielu bogów.

Początkowo w wierzeniach dominowały bóstwa rolnicze i domowe bóstwa opiekuńcze, do których zaliczamy:

- Many
- Lary
- Penaty

Pod wpływem Greków Rzymianie przyswoili sobie ich religię, mity czy wyobrażenia bogów, nadając im tylko inne imiona.

Panteon bogów wzorowany na greckim:

- Jowisz – król bogów, (u Greków – Zeus)
- Junona – boginie ogniska domowego i małżeństwa. (grecka Hera)
- Diana – bogini łowów, opiekunka myśliwych (grecka Artemida)
- Mars – bóg wojny (grecki Ares)
- Neptun – bóg mórz (grecki Posejdon)
- Bachus - bóg wina (grecki Dionizos)
- Wenus – bogini miłości (grecka Afrodyta)
- Wulkan – boski kowal (grecki Hefajstos)

Rzymianie przejmowali kultury od ludów podbitych:

Oddawano cześć Kybele, irańskiemu bogu Mitra, egipskim bogom Izydzie i Sarapisowi

W okresie cesarstwa zaczęto oddawać cześć panującemu cesarzowi.

Kult bogów:

- nie było warstwy kapłanów, ofiary składali urzędnicy
- składano ofiary ze zwierząt, kwiatów itp.
- duże znaczenie miało wróżbiarstwo z wnętrzości zwierząt ofiarnych
- w każdym domu był ołtarzyk poświęcony przodkom.